

10-75172358
nenad radanović
I G R A

Noge mi bijahu mokre od kapljica noćne kiše. Zaustavio sam se pred zidom na koji je već pala svjetlost. Tu neuređnu naslagu kamenja opasivala je živica, svakojako trnje i gljogovi, a kad bih se nagnuo nad mrazom što se stvarao ispod granja, obuzao bi me strah. Jer, u toj vratači tame, u njenoj nepoznatoj dubini, gnijezdila su se odvratna bića: gušteri, zelenbašci, žabe, zmije, sljepići, kukci... Tu se sklanjalo bezbrojno stanovništvo koje se uvlači među starudije, cigle i smetlišta. Ove su životinje, možda i bezopasne, prisiljene na panični bijeg pred čovjekom. Došla: na jednom ramenu je ležao zelenbašci u pozadi vladarskog mraza. Sunce mu je udaralo u tijelo što se caklilo dobriš otvorno zelenkastu nijansu, upozoravajuću i kobnu po neprijatelja. Nagonski sam se udaljivao od živice. Zapazih kako mu se iza vilica napinju mjehuri koji brzo splasavaju i opet se dižu. Više niče nije bilo, niče osim te izazovne tačke. Dograbih kamen. Činilo mi ga je da sam čuo i pisak, nešto kao krik čija je snaga tek prelazila moj slušni prag. Životinja se zakoprcala. Rep joj sesavio glave, zatvorio luk, žilavo se zatrese, zadržala u ukolikoj liniji i napokon pljesnu po kamenu zablizlavši posljednji put.

Ovaj događaj pokrenuo umrtvljenost. Iz trave, grmova, uspravnih hijeha, krošanja koje su zaklanjale nebo, iz žuburanja zapuštenog ribizla, odsvakako provrvjele, zazujale, navijale mrtvaštvo, sličakav, lepiti, pitice, ose, počelo... Na stropalo mi se spusti laštin repak, sklopi, pa otvorio šatore svojih krija, a kad pomaknuh nogu, leptir zašustao oko moje glave napipavši onu sunčanu nit po kojoj će se penjati do predvečerja. Iz rupa su izlazili cvrčci. Tarući krilca ispunjavali su sad malo pomiješani zrak reskim i ugodnim zvukom što je ovom jutru toliko nedostajao. Zidom su se mavalj gušteri, pretrčavali jedan preko drugog, zavlažili se među rastavljeno kamenje i žurno iskakivali da bi se opet vratili izvidajući unaokolo, kao da je zelenbašceva smrt bila znak za opštu opasnost. Krunice su se otvarale. Iz njih su izlijetale bube. Osmušene svjetlosti, još se ne smalazeći, kostinice su stihale kroz vazduh udarajući u istražujuće kamenje u zidu. Sve je nastajalo iz vlastitog poraza u koji nije trebalo vjerovati. Ugašene cvjetnjače, podivljale i otudene žalije, pogmune pirike, mačuhice, nama i zakrčijali kaloper, sve se preobražavalo skrećući pažnju i na svoju prisutnost u ovom naglo objavljenom šarenilu. Šššš... šištao je oko nogu, zviralo je u neodređenoj visini, crrrrr... cvrčalo mi je iznad glave, uuuuu... tutnjalo je u travlinji, iz udaljenih predjela bašte, ooooo... čudila se talasava jeka, fr... fr... fr... zapahnuo bi me vjetar noćnog leta, uh... uh... stjenalo je tu, odmah pored mene, i bih se, opčinjen, srozao uz stablo. Sve se kretalo, disalo, soptalo, protezalo i slatko opružalo uspravno tijelo, sve: i voćke, i sadnice, i šeširi repuha, i bokori koprivne. Od jevrejskog groblja je dopirao miris zovike koji se miješao s uparaložnošću nakislih lipa i kestena. Čak i pod zemljom naslućivao sam neobjašnjivo pucketanje, žagor, neku zarazu čija je čujnost narastala osobi to onda kad uho privijem među žile drveta koje me nadkriljivalo. Moj pogled se zadržavao tek na površini tih zbivanja, na onom nezanimljivom dijelu predstave koja je izranjala iz krvotoka stvari, iz pojavnosti koju nisam mogao dočupati. Kad bi postojao kakav ogroman moč koga bi nosili milioni ljudi, i kad bi se njime odnabijala opća sa svega što me okružuje, samo tada bih svojom radoznalošću prodru u srž, u vileno i živo jezgro bića koja su me dugo zbunjivala. Ni kamen, ni prisojni bor, ni mahovina — ništa nije bilo mrtvo. Vauduh je postajao svežiji. Nosnice su mi se širile, a oči, kratec suncem, prelazile su po oblacićima čiji su se rubovi magnezijumski svijetlili na nebu.

— Pirnulo je sa sjevera, otud sa Starčevice, — reče majka vješajući rublje na verandi.
 — Probudio sam se kad je prvi put zagrmilo, — reče ložak Joška. — Mislio da je udario u Gimnaziju.
 — Imaju oni grozobran, — objašnili majka odmahujući rukom. — Sva sreća, nije bilo daka.
 — Sreća... — klimnu ložak uputivši se u grad.
 Majka je zabranjivala da odlazim od kuće, mada ovdje ništa nije predstavljalo tajnu. Mjesecima, godinama, danima sam posmatrao i upijao taj svijet, pa je možda i zbog toga bio tako ogoljen i čamotan. Neodoljivu snagom je imalo samo ono što je novo, neraskrinkano, zamamuljeno u svojoj zagonetnosti, nepristupačno. Iz tog se osjećanja, vjerovatno, razvila i želja za neistraženim, još nevidimim i netaknutim. Pravi svijet je bio dalje od nase bašte, u blizini Predvečerja, zjela i kolosjaka, tamo preko zida, prema Adi i rebrovačkom moštu. Jeste, tamo je bio pravi svijet! Nepoznat, nepogažen, ogulvio u sopstvenoj izlišnosti i neupotrebljivosti. Ta daljina je bila moja nikad dovoljno utažena glad. Kad bi mi majka naredila — Tu budi i nikud se ne miči! — i ne znajući kakav mi na dušu survava bol, za mene je bila najveća kazna. Pred nekom običnom stvarčicom, satom na primjer, obuzimala me strast da vidim šta je iz a oklopa, kazaljci, brođčanika, zvonolike kape... To iza, dalje, još dalje, tamo, s onu stranu, pomaknuti, razgibati, opipati, doći, osvjedočiti se — sve me gonilo da se ne zaustavljam. Bilo na jednom mjestu znao je bar za mene — osudu, neuporedivo strašniju od batina i njihovog kratkotrajnog dejstva.
 Istog trenutka kad se majka vratila u kuću preskočio sam zid. Obreo sam se na poljani koju ništa nije omeđavalo. Preda mnom se ulazivalo bezbroj puteva i nijedan, istovremeno. Mogao sam krenuti i lijevo i desno, i ravno i kosinice, prema Kalihovu kaplju, Boriku, Jelić-polju, Adi, rebrovačkoj crkvi i lipi u njenom dvorištu — mogao sam se, najzad, poleđući spustiti u sag ljutića i maslačika, raširiti ruke i zagledati se u nebo kojim su krstarile ptice. Katkad bih se zadovoljio takvim ljepstvom, mrtvačkim i živim, ali raznim, jer mi više diže divlje djetelino. Prvičji let, njegova magična geografija na nebeskoj tabli, u meni je pobudivao svakojake slike i primisli. Časove i časove sam provodio prateći kretanje ovih nenadmašnih ekvilibrista.
 Ispred nogu bi mi prhnulo pokoji skakavac, zatim pa u travu i šoućurio se, preplavši. Na golim zaravancima opet su se raspoznavale pukotine koje nije zatvorio sinoćnji pljusak. Vukla me daljina. Između brežuljaka se nazirala kupola rebrovačke crkve, njen dugovratni šiljak koji sam volio gledati iz bilzine, s vrbaske obale, ispunit na kakvom grebenu u oko kojeg je pjenila matica. Više se nisam osvrtao na njku. Kuća je ostala iza mene. Potonuo u visoku travu, jedva sam se probijao kroz spletovite zelenila prema rijeci.

Legoh. Noge su mi bile opružene po razvlaženom pijesku čija je hladnoća bila prijatna. Tamo, iza mog potiljka, njihalo se Kalihova pšenica. Nisam je vidio, ali znam: kroz nju korača vjetar, vreo, podnevni, šapće, uspravljuje klasove, i oni obaraju glave. Kad bih se popeo na vrh topole ugledao bih (kao što se to desilo neki dan) golem pravougaonik zlata. U pšenicu nisam zalazio. Bojao sam se. Ko će znati šta se u njoj krije i na što bih mogao nagaziti?

Ko si ti?
 Preda mnom je stajala djevojčica u prozirnjoj haljini, visoka, malo povijena u leđima, tužna. Zbunjeno kazah svoje ime. Posmatrao sam je nretmicem.
 — Otkud si došla?
 — Ja sam iz daleka, preko rijeke... Ti ne znaš gdje stanujem.
 — Bio sam s onu stranu. Igrao sam se pred crkvom. I ulazio sam u nju...
 Djevojčica se nasmijala.
 — A kako se ti zoveš?
 — Alma.
 — Može li se odavde vidjeti tvoja kuća?
 — Ne — reče ona propinjući se na prste. — Kad se probijaš vršanje, onda se iz grada selimo u ljetnikovac.
 — Priznaj! — ohrabrih je željan nečijih riječi.
 — Neki dan mi je tata kupio lane. Ima bijele pjege, skakalice po vratu i ujetru me zove da mu donesem mlijeka.
 — Šta još imaš?
 — Ljuljašku, i pauna, i vodoškok pred kućom... Ponekad, paun mi zaspi na ramenu i ja ga držim dok ne postane težak.
 — Nikada nisam vidio pauna. Kakav je?
 — Kakav? Reo mu je velik, i zelen, i plav — već kako ga okreće prema suncu. A hoda ponosno, kao grof...
 — Šta će van vodoškoka?
 Djevojčica se opet nasmijala. Okretala se na pijesku, sklappala i otvarala oči, mađji suzene i siere. Kosa joj se motala oko vrata, po plećima, vjetar s rijeke ju je razduvavao i nosio prema meni, vjao kao zavjesom od svile.
 — Nikad nisi slušao vodoškoka? Da ga nema, naša baka bi umrla od vučine. Ona se jedva miče.
 Mahala je rukom opisujući stariću, pogurenu, s na-

očarima koje joj slijeću s nosa, dehtavu i poluslijepu.
 — Šta još imaš? — navaljivao sam da produži s nabrajanjem.
 — Kljavić, i mnogo slika, i svakojakih igraćaka. Imam psa koji može koračati i lajati, oči mu se svijetle i rep tresu.
 — To je živ pas!
 — Nije — odgovori Alma. — Donio mi ga je tata iz Japana. Ali, dok ne pritisneš jedno dugme, on je mrtav, sasvim mrtav, kao lutka, obruč, štap...
 Najednom, ona se sagnu i ponovo me veselo pogleda.
 — Znaš li se igrati pijeskom?
 — Kako da ne! Često sam ovdje...
 Začas, oboje smo bili blatnjavi i umrljani.
 — Što brzo pravivši vojnik! — uzdahnula je Alma klečeći iznad pješčane leule, zadivljena mojom vještinom.
 Na vrh leule smo zasadili grančicu kao vjetrućak, a pred mnogobrojnim ulazima postavljao sam vojnike, ukročene i glavate figure od blata koje su nas gledale šupljim tačkicama očiju.
 — A put? — pješnjala je unošeći mi se u lice.
 Već narednog trenutka s obale se spuštala vijugava staza spajajući se s najvećim ulazom, u kulu.
 Alma se toliko uživila u ovu za mene odavno nezanimljivu igru, da je gotovo prebula nekoliko pitanja koja sam joj postavio. Njene bijele sandale su bile mokre, koljena izgrebana od zavlačenja po grmlju, a s rukui, bledunjavih i savitljivih, otkidalo se blato na koje nije obračala pažnju.
 Ovakvo se nikad ne igrano kod kuće. Tamo sam uvijek sama... — sapnu zagrlivši me.
 Iznad nas je letjelo sunce, zvonila je rebrovačka crkva, nekoliko zalutalih ptica kružilo je nebom.
 — Alma! — trže me nečiji glas iza leđa.
 Okrenuh se: uz obalu je pristajao čamac koji je podupiračem tjerao stariji čovjek u slanomom šeširu.
 — Tata... Ja bih se još igrala...
 — S njim?! — digao je podupirač i upravo vremena mojim prsima.
 — On svašta zna napraviti od pijeska i blata. On je...
 — Prekini!
 Ključ čamca se zari u pijesak. Polunjenica, Alma uđe u ladu i glanovima prekrli lice. Bila je tako mala i krhka, i nemoćna, i preplašena. Ležala je na klupi, nepomična i neodređena. Kad se čamac otmnu na rijeku, njenu kosu ponesu vjetar u pravcu obale na kojoj sam stajao.
 Činilo mi se da su to bile Almine ruke.

janez kocijančić
 10-75064583
ARHITEKTURA I RELIGIJA
JEDNE DOJKE

pre strega dojka
 je po zanimanju izazivač
 a zatim viđena iznutra
 okom putenog naosa
 ona je kalota kubeta
 sa čijeg vrha umesto
 freske isusa pandokratora
 bradavača dvostruko
 rukopodi svetom
 dvostrukošću sačinjavaju
 zagrijač i dojenje
GRIM NAD BOKOM 10-75092743
 Osvit ne dočekao iskopalo mu se kućište
 Kao nejač nestaštuka svoga je nad slepoćinom
 Nervestan kolopala vatrenog kalpaka
 Od paljevina starobokeškog brodolovja

DUNAV, NAŠA REKA
 Danubius Danubii Danubio
 U keitskoj lovanji
 Urađenoj u fustini puž
 Penzionirane rusalke heklaju čokčak
 Dojkama kao mlitava gudala
 Snišuju bašnike za ishranu
 Ušiju budućnika posnim šapatima
 Danubius Danubii Danubio
 U mokrači potubogova balvorozna šajka
 U pošiljci povesti remeknedelo tudina
 U napornima alasa nezainteresovanost vasione
 U kastanjekama šinobusa ritam ravnitnojn
 Životinja
 U mojoj poeziji lakrdžija sutrašnje jasnoće
 Danubius Danubii Danubio
 Preobražen u tinfu mladih pavijana
 Uz gumenu nestašnu aortu kipi
 A u sročolikom nakonju da prepulene
 Kruco podnebljem svojim panonskim
 Da osvanemo dunavstijih stoga tražnju
 Počujite moju ovu pesmootu

S A N 10-75093511
 s stepenicama pozorišta odmaraju
 se arlekin i balerina iz parka
 i peva tenor meni su baš
 ti detalji vrlo važni
KAO NEKADA ALFRED DRAJFUS
 kao nekada alfred drajfus
 u stavu mirno
 stoji oficer vreme 10-75093767
 kao nekada alfreda drajfusa
 sa čina jeseni
 u čin zime
 ražaliuje ga general veta
 kao nekada alfredu drajfusu
 oko nogu lišće leži
 kao počupane epolette

PESMA OSEĆANJA ŽIVOTA
 u ovoj pesmi su glad i mržnja 10-75091023
 vremenašeno uretreno
 i nekā nerazumljivi pauci odvijači
 u ovoj pesmi je odricanje
 lica drevna panja prašju
 u ovoj pesmi vežu lakotni
 prašnjaviševica na ribizlu
 što iz grive prapropa zapomaže
 ovo je pesma o agoniji
22. JANUAR 10-75091775
 Čutanje i pognuće,
 Više su oni u Dunavu
 nego Dunav u nama.
 Dunavim vas
 i moosadim vas ljudi.
 Na uvo
 priloniš li sedef-skoljku
 nema biser-zrno,
 a' čuješ užas-krike.
 Dam ti jednu tugu
 od smrti vraniju.
 Ti meni komadić Dunava
 Stojte galije oarske lid.

PESMA MRTVOG KOMANDOSA 10-75094935
 Pre četnaest meseci
 obukao sam košulju mrtvog komandosa
 Zašto ne nose crne naočari
 ovi ljudi koji me ne primećuju
 kako mrtvim hleb ispod četiri mosta
 Brat je udario zid mojom glavom
 jer sam rekao da naša majka
 nikada ne bi bila kurva
 da je on sin mog oca
 Ivoon nas je obojicu volela
 moj nož je vrio licio na španski bodež
 u zatvoru sam uštinuo
 supni od lemompira levanog u vodi
 Foodmakle Engleskinje brinu se za appet
 vencienskih maćaka
 oležio sam se kod mrakavac
 jer nisam ni mačka ni venciensanka
 Evo jesen požutela od same sebesi
 moraću mozinu staviti u cipele
 Onaj komandos bio je moj otac